Autor Guste Santini
Petak, 05 Siječanj 2001 20:04

Borba za štedišu dobila je poseban poticaj isplatom osigurane štednje propalih banaka putem najznačajnijih poslovnih banaka u Hrvatskoj. Odjednom se pojavio kolač kojeg je valjalo raspodjeliti. Pokrenuta je silna reklama - što je financijskih potpomoglo tiskovine - u kojoj se nisu birala sredstva kako bi se povećao udjel u raspodjeli. Tako smo imali priliku da čujemo: Najveća hrvatska banka, Najveća strana banka u hrvatskoj…… da ne nabrajam dalje jer je čitalac ovih redaka to jednako vidio kao i svi građani koji kupuju tiskovine ili gledaju televizijski program. Malih banaka nije bilo nigdje. One nemaju snage platiti silnu reklamu i - iz dana u dan - postaju sve marginalniji subjekti hrvatske financijske industrije.

Centralnu banku se to, naravno, ne tiče. To je stvar poslovnih banaka. Država je, istovremeno, sretna jer je "isplatila" osiguranu štednju. Sve je dobro da bolje ne može biti. Ipak postoje neke nejasnoće.

Prvo. **Koliko je meni poznato sve su banke domaće i "domaće" - koje sebe nazivaju stranima - osnovane po hrvatskim propisima.** Ovo znači da su hrvatski Zakon o trgovačkim društvima i Zakon o bankama bili pravni okvir prilikom njihovog osnivanja. Ovo, nadalje, znači da su strane zapravo domaće banke sa jednakim statusom.

Pa kako onda imamo "domaće" i domaće banke?

Odgovor je jednostavan građani Hrvatske su marku smatrali nacionalnom valutom. Stariji se sječaju mnogih razloga zašto je to tako, a mladi su to uglavnom prihvatili (dosta je vidjeti u konsolidiranoj bilanci odnos kunske i devizne štednje).

Drugi je razlog što su **strane banke su sigurne a to nije moguće reći za domaće banke.** Pa, prema tome, gospodo građani ako želite sačuvati svoju uštedevinu tada morate štediti u "domaćim" bankama jer su one za vas sigurne. Neki će reći to je doista tako. Čemu cjepidlačiti ta tom sitnom pitanju.

Ipak, po mome mišljenju, radi se o vrlo krupnim stvarima. Tako nije točno da strane banke daju sigurnost hrvatskom građanu jer su to odista domaće banke sa stranim nazivljem. Nadalje sjećamo se dobro slučaja banke u Gracu kada je država snažno intervenirala kako bi zaustavila povlačenje depozita, između ostalog, i hrvatskih građana. Austrijska država nije dozvolila da njezina banka propadne. Reći ćete pa radi se o državi a ne o poslovnoj banci. To je točno. Samo kako čitalac misli da će **austrijski porezni obveznik platiti stečaj banke koja se istina zove jednako kao i u Austriji ali nije austrijska tvrtka.** Prema tome, da dođe "domaća" banka u probleme tada bi jednako tako hrvatski porezni obveznik platio račun kao što je to sada učinjeno u slučaju domaćih banaka.

Jasno tu priči nije kraj. Radi se o nelojalnoj konkurenciji u kojoj nitko, baš nitko, nije reagirao a morao je to učiniti. Ako su banke osnovane u hrvatskoj tada moraju raditi kao sve druge hrvatske tvrtke. U protivnom mogu osnovati predstavništvo u Hrvatskoj i odista biti strane banke. Ali to je jedna druga priča.

Jednaku pojavu imamo sada, samo da uzgred spomenem, u osiguravateljnoj industriji u

kojoj se također ističe ne-Hrvatsko porijeklo. Gospodo građani Hrvatske što to znači?

Nigdje u svijetu nema zemlje - gdje postoji Koncepcija i strategija razvoja - bez primjerene financijske industrije. Naprosto nije moguće zamisliti stanje u kojem bi ciljevi tvrtke i države bili dovoljno konvergentni. Konačno, Vlada je sasvim jasno i transparentno izjavila da nije zadovoljna odnosom poslovnih banaka prema privredi. Ja pitam Vladu: Gospodo kako u tržišnoj ekonomiji možete zamisliti da poslovna banka vas sluša? Što više banke koje su nastale iz prethodnog sustava otišle su u stečaj jer su bile senzibilne na stanje u privredi. Ovo je svakom normalnom građaninu jasno jer su te banke u kojima je pokrenut stečaj ili male i regioinalne - stvar je ista. Naprosto odnos: ukupnih, fiksnih, varijabilnih i marginalnih troškova nije stvar mikroekonomije već ekonomije kao takve. U pitanju je odnos učinaka i utrošaka; maximiranje učinaka nasuprot minimalniziranju troškova. Ovo dalje znači,
samo da podsjetim, da su različite politike u uvjetima marginalnih i ukupnih troškova, itd.

Prema tome, **ako Hrvatska želi dinamizirati svoj razvoj mora imati financijsku industriju. Za kunsku štednju građana treba odgovarati HNB, a za deviznu Republika Hrvatska. To je cijela priča. Tada će građani moći ponovno ući i u svoju staru dobru domaću banku.** Istovremeno pozivam HNB da javnosti prezentira analizu hrvatskog bankarskog sustava. **Ako tvrtke daju javno svoja izvješća, jer su na to zakonom obvezna, zašto HNB ne bi te izvještaje primjereno analizirala i pokazala "kuda plovi hrvatski bankarski brod".** Do sada smo imali privilegij zaduživanja pa vidimo gdje smo stigli. Danas imamo privilegij internacionalizacije i htio bih znati kuda idem. To je moje građansko pravo.

Ovome svakako valja pridodati i trgovačke kanale. Kakva je situacija u Hrvatskoj pozivam čitatelja da prošeta od Trga bana Jelačića do Britanskog trga i da identificira koliki je broj stranih marki u Ilici i kako izgledaju "domaći" i domaći lokali. Nakon toga valjalo bi ispitati koliko se to hrvatske robe prodaje u "domaćim" i domaćim lokalima. Opet ćete reći cjepidlačenje. Pa možda i jest samo vas pitam što će biti sa nacionalnom proizvodnjom nastavimo li tako?

Hrvatska je mala i za svijet nevažna zemlja ma što mi mislili o tome. Divlja globalizacija koja je prisutna u hrvatskoj dodatno je marginalizira. Najznačajniji i najsnažniji pravci osvajanja neke zemlje su financijski i trgovački kapital (o ovome nije pisao samo Marx - tek toliko!), potom se koriste ostale komparativne prednosti i pretaču u konkurentne prednosti. Nastavak te priče znači svođenje samostalnosti na formalne aspekte što svakako nije previše dostojanstveno. Privredna destrukcija znači da ostaje sve manje i manje šansi da naša djeca i unučad budu ravnopravni građani svijeta. Oni koji su putovali i živjeli u inozemstvu dobro znaju snagu "putne isprave".